

*‘Als we niet
uitkijken, verliest
de postduivensport
voorgoed haar
veren’*

Fascinerend zijn ze, voor de fans. Enerzijds vanwege het vermogen van duiven om feilloos de weg naar huis te vinden, maar ook door hun belangrijke rol in onze geschiedenis. In Noord-Nederland zijn nog altijd vele elementen te vinden die daaraan herinneren. Hoe anders is het gesteld met de populariteit van de postduivensport. Ooit volkssport nummer 1, nu loopt het aantal duivenmelkers in rap tempo terug. Met de Stichting Behoud Duivensport hoopt oprichter Nico van Veen dat tij nu te keren. Laat je meenemen onder zijn vleugels voor een rondgang door "Noorderland duivenland".

TEKST JUDITH VAN DER STEEG FOTOGRAFIE MAX DE KRIJGER, NICO VAN VEEN, DRENTS ARCHIEF

Een wandelende duiven-encyclopedie, zo mogen we Meppeler Nico van Veen wel noemen. Als klein jongetje raakte hij al geïntrigeerd door de dieren. Op zijn dertiende begon hij zelf met het houden van duiven, in een omgekeerd kinderledikantje. 'Dat waren vaak jongen van duiven die ik zelf gevangen had,' vertelt Nico. 'Met een zaklantaarn en een juten zak ging ik de ladder op in een kerktoeren of ik klom op daken van gebouwen waar duiven zaten.'

Wat ooit begon als een hobby, mondde op den duur uit in een eigen bedrijfje: als "de duivencoach" adviseerde Nico jarenlang beginnende en herstartende postduivenhouders bij de aanschaf en verzorging van hun duiven. En nog steeds wordt hij, met name in de herfst- en de wintermaanden, regelmatig gevraagd om zijn expertise in te zetten bij het koppelen van duivinnen en doffers van duivenmelkers in de regio. Met lede ogen ziet hij aan hoe het aantal duivenmelkers om hem heen steeds verder afneemt. Om de teloorgang van de duivensport een halt toe te roepen, heeft hij vorig jaar met een aantal gelijkgestemden de Stichting Behoud Duivensport opgericht. Met als gevolg dat Nico zelf geen tijd meer heeft om met postduiven te vliegen. Maar dat offer brengt hij met liefde. Nico: 'Als we nu niets doen, verliest de postduivensport voorgoed haar veren.'

Zonde, erkent intussen ook Unesco, die de postduivensport in 2017 officieel heeft aangemerkt als immaterieel cultureel erfgoed.

'Terecht, aldus Nico, 'want de duivensport hoort net zo goed bij ons als de eeuwenoude duiventillen, -torens en -poorten.'

Eeuwenoude restanten

De band tussen mensen en duiven bestaat al sinds de middeleeuwen. Ook in het

Duiven en de duivensport horen bij ons land'

Noord-Nederlandse landschap zijn opvallend veel elementen terug te vinden die verwijzen naar de duivenhouderij in vervlogen tijden. 'Denk aan poortgebouwen, horende bij vroegere states en grote landhuizen,' aldus Nico. 'Zoals het poortgebouw van de voormalige Friese Liauckemastate in Sexbierum, gebouwd in 1604. Of die van de Uniastate in Bears, daterend van 1616. Bovenin zijn de duivengaten nog duidelijk zichtbaar. Zo ook in het baarhuisje, in het Groningse Eppenhuizen en boven in het Schultehuis in Havelte, waar in de nok duiven huisden. Hun functie? Het waren "leveranciers" van mest en vlees. Niet meer en niet minder. Het waren wilde duiven, die zelf hun kostje bij elkaar scharrelden op de omliggende landerijen.'

Naast de poorten en gebouwen met duivenzolders kom je ook nog altijd veel duiventillen en -torens tegen. Nico: 'Een hele mooie til vind ik zelf die in het Groningse Ezinge, een replica van de vroegere 18de-eeuwse duiventil. Een andere in het oog springende til is die in Echten, Drenthe. Een typisch voorbeeld van een duiventoren is die in Slochteren, Groningen, gebouwd boven een voormalig openbaar toilet. Ook de duiven in tillen en torens werden destijds puur gehouden omwille van hun mest en het vlees. Van hobbyhouderij was nog geen sprake.' Hoewel, onze duivenexpert pakt er een oud boek bij en laat een kaartje zien, met daarop het aantal geregistreerde en ongeregistreerde tillen in Drenthe, eind 18de eeuw. 'Er waren natuurlijk altijd mensen die zich niets van het verbod aantrokken. Kijk,' lacht Nico. 'Grappig genoeg met name veel in Meppel.'

Een "heerlijk recht"

'Maar feitelijk was het bij wet verboden,' vervolgt hij zijn lesje duivengeschiedenis. 'Het houden van duiven was volgens het

‘Duivenhouders die weigerden mee te werken, liepen het risico te worden opgepakt’

Duivenrecht een “heerlijk recht”, slechts voorbehouden aan adellijke lieden en grootgrondbezitters – duiven houden werd gezien als een echt statussymbool. Hooguit een enkele pastoor kreeg toestemming om boven in de kerk wat duiven te houden.’ Het Duivenrecht bleef eeuwenlang van kracht. Voor de gewone man was het hooguit toegestaan om een paar sierduifjes te hebben, mits die niet losvlogen, vanwege de schade die de dieren zouden aanrichten op het land, door het eten van graan of zaaigoed. Officieel verdween het verbod op het houden van duiven pas in 1954. Maar de postduivensport was toen al in volle bloei. Nico: ‘Postduiven werden immers gevoerd door hun eigenaren en zaten een groot deel van de tijd opgesloten in hun hok.’ De postduivensport vindt zijn oorsprong in België, waar door duiven van verschillende sierduivenrassen met elkaar te kruisen, steeds betere sportduiven werden gefokt. Vanuit daar kreeg de sport ook in ons land steeds meer populariteit. Eerst in de zuidelijke provincies, maar al snel in de rest van Nederland.

Uniastate in Bears, 1616

Oorsprong volkssport

‘Een van de oudste postduivenverenigingen van ons land is De Luchtbode in Assen,’ weet Nico. ‘In 1909 opgericht door de naar Drenthe verhuisde Utrechter Gijs van Staveren, die nog altijd wordt gezien als de inspirator van de duivensport in Noord-Nederland.’ In de jaren 30 en 40 groeide het aantal postduivenhouders snel. Die groei had zich hoogstwaarschijnlijk doorgezet als de Tweede Wereldoorlog niet was uitgebroken. Nico: ‘Alle postduivenhouders werden toen verplicht hun duiven te doden en de ringen

in te leveren bij de Duitsers. Maar niet voordat de bezetter eerst de beste duiven had opgehaald en bij elkaar had gebracht op een paar centrale plekken in Nederland. Duivenhouders die weigerden mee te werken, liepen het risico te worden opgepakt. Er zijn zelfs mensen om die reden naar concentratiekampen gestuurd.’ Postduiven speelden in de oorlog een belangrijke rol in het overbrengen van boodschappen. Ze vormden op die manier een serieus spionagegevaar voor de Duitsers. Zo werden er door de Britse geheime dienst duiven uit Engeland meegenomen in vliegtuigen en >

bungelend aan een parachute losgelaten boven Nederland. De dieren waren uitgerust met een instructie, een kokertje voer en een inlichtingenformulier, bedoeld om clandestiene informatie over de bezetter door te geven. Menig duif keerde met waardevolle informatie terug naar Engeland. 'Sommige groeiden gedurende de oorlogsjaren uit tot ware helden,' vult Nico aan.

Renpaard van de arbeider

Na de oorlog waren er nog maar weinig postduiven in Nederland over. De duiven die er nog waren, werden verdeeld onder gedupeerde liefhebbers. Ook uit Engeland kwam nieuwe aanwas. Alles om de duivensport lëtterlijk zo snel mogelijk weer van de grond te krijgen.

Met succes, want in de jaren 50 groeide de postduivensport uit tot een van de grootste volkssporten van ons land. 'Zeker in gebieden waar veel arbeiders bij elkaar woonden, waren in elke straat wel een stuk of wat postduivenhouders, ofwel duivenmelkers, te vinden.' Nico's ogen glimmen bij het beeld: 'Het gebeurde wel dat de halve buurt tijdens een wedstrijd buiten stond te wacht-

nigvuldigd terug. Dit kon je, zeker voor die tijd, een behoorlijk bedrag opleveren.'

Dreigende teloorgang

Vanaf eind jaren 80 liep het aantal duivenmelkers gestaag terug: begin dit jaar telde de Nederlandse Postduiven Organisatie (NPO) 12.245 leden, 4,6% minder dan een jaar eerder – een gevolg van toenemende vergrijzing onder het huidige ledenbestand en het uitblijven van nieuwe, jonge leden. 'Daarbij is,' volgens Nico, 'met het slopen van veel volkswijken een bepaalde gemeenschapszin verdwenen die juist in de naoorlogse wijken heerste. In veel nieuwbouwwijken wordt die ene buurman of -vrouw met duiven achter het huis al snel met de nek aangekeken. Op veel plekken is het houden van duiven zelfs verboden.'

Om postduivenliefhebbers in stedelijke gebieden toch de kans te bieden om hun

ten tot de dieren terugkeerden in hun hokken.' Op het hoogtepunt telde de Nederlandse Postduiven Organisatie (NPO), de duivensportbond, ruim 100.000 leden. Behalve het plezier dat de sport hen gaf, kon een ieder die het spelletje goed in de vingers had een aardig zakcentje verdienen met de "renpaarden van het luchtruim", door voorafgaand aan een wedstrijd geld in te zetten op hun eigen deelnemende duiven. Nico: 'Won jouw duif, dan kreeg je het ingelegde geld verme-

hobby uit te blijven oefenen, is er onder meer in Groningen een "duiventuin" ingericht. Vergelijkbaar met een volkstuinencomplex, maar dan voor postduivenhouders die daar een hok kunnen huren. 'Super,' zegt Nico. 'Maar of het genoeg is om de duivensport te redden, vraag ik me af. Ik hoop met heel mijn hart dat het niet te laat is en de teloorgang van de duivensport nog kan worden tegengehouden. Duiven en de duivensport hóren bij ons land.' 🐦

‘Er zijn maar heel weinig vrouwen actief in de duivensport’

GRONINGSE PROF WENDELA WIERSEMA: ‘HET MOMENT DAT ZE TERUGKEREN, BLIJFT MAGISCH’

Bij postduiven denk je al snel aan grijze mannen in blauwe stofjassen. Wendela Wiersema uit Appingedam bewijst dat ook vrouwen het spelletje kunnen spelen. Hoewel ze pas 28 is, draait ze al sinds 2007 mee in de duivensport. Zo'n 150 duiven, waaronder ware kampioenen, vinden hun thuis in haar hokken. ‘Het is mijn hobby, maar wél een professionele.’

Ze groeide op tussen de postduiven: ‘Mijn vader heeft ze altijd gehad. Naarmate ik ouder werd, begon ik het vliegen met de duiven zelf ook steeds interessanter te vinden. Op mijn tiende mocht ik al een eerste wedstrijd meevliegen.’

Vanaf 2017 begon Wendela serieuze resultaten te boeken: mede dankzij doffer Runner Up Ace werd ze in dat jaar nationaal kampioen. Tegenwoordig zijn het veelal zijn “kleinkinderen” waarmee de Groningse haar vrijwel altijd mannelijke collega's achter zich laat. Wendela: ‘Er zijn maar heel weinig vrouwen actief in de duivensport. Maar man of vrouw maakt geen verschil. Dat zit 'm in het management: het juiste voer, een goed klimaat in de hokken en de duiven genoeg conditie op laten bouwen. Het cirkeltje is hier nu mooi rond, maar dat heeft wel even geduurd. Nee, lang op vakantie gaan zit er niet in als je dit goed wilt doen.’

‘Ik herken vrijwel al mijn duiven. Als er een aan komt vliegen, zie ik aan de manier waarop-ie de vleugeltjes vouwt vaak al wie het is,’ zegt Wendela. ‘Met allemaal heb ik wel wat. Maar de meest bijzondere is en blijft Stippie, met een kenmerkende stip achter de ogen. Ze is al van 2012. Ze legt niet meer; feitelijk heb ik niets meer aan haar. Maar zij mag hier oud worden.’ Intussen heeft Wendela duiven over de hele wereld: ‘Tot aan Dubai toe. Die heb ik hier gefokt en zijn na een week of acht naar het buitenland verhuisd. Daar doen ze op mijn naam mee aan zogenoemde One Loft Races; éénhoks races. Hoewel haar buitenlandse resultaten er niet om liegen, is Wendela niet van plan de sport in eigen land op te geven. ‘Zeker niet. Dat moment dat ze terugkeren, blijft even magisch als toen in het begin. Dan zit ik nog net zo zenuwachtig te wachten tot ik de eerste zie komen. Dát gevoel, dat is genieten! Dat verandert nooit.’